
Studentské protesty proti vysokoškolské reformě

Studentské protesty proti vysokoškolské reformě

1.2.2012 21:40 ČRo 6 Zpráva, autor: Petr HOLUB, moderátor

Studentské bouře nabírají na síle a překročily úroveň všech protestů od roku 1989. Důvody jsou především ekonomické, protože vláda připravuje reformu, která změní zvláště ekonomické poměry na vysokých školách. Kamenem úrazu jsou především školné a sociální dávky pro studenty. Co chtějí studenti na reformě změnit a kam až jsou v protestech ochotni zajít, uslyšíte v magazínu Zaostřeno na finance, který společně připravují Český rozhlas 6 a Aktuálně.cz. Pořadem provází Petr Holub. Na slabá místa zákonů, které mají reformovat vysoké školy, už upozorňovali rektori, profesori a další příslušníci akademických elit. Kritika postihla hlavně plán, podle kterého vzniknou devítičlenné rady vysokých škol. Jejich členy bude schvalovat vláda a tři z nich dosadí na návrh ministra školství, tři další na návrh rektora, na akademický senát zbudou opět tři. Rada bude rozhodovat o financí a bude volit rektora. To je podle akademiků jasné omezení univerzitní svobody a práv akademických senátů. Terčem kritiky je školné, které podle akademiků zkomplikuje přístup na univerzity nadaným studentům, kteří nejsou z bohatých rodin. Univerzitám přitom školné nepomůže, protože se předpokládá snížení státního příspěvku. Profesori protestují a teď se k nim přidali studenti. Podle bývalého rektora Masarykovy univerzity, profesora Jiřího Zlatušky to je jenom dobře.

Jiří ZLATUŠKA, bývalý rektor Masarykovy univerzity

Protože jestli je zde nějaká naděje, tak je to tady v těchto mladých a koneckonců, jestli kvůli něčemu stojí za to se bít o to, aby to prostředí nebylo úplně degenerované, tak jsou to právě ty další generace. Jim bychom neměli nechat ty instituce a nastavení těch institucí zdevastované. Shodou okolností řešíme u nás na univerzitě nějaký takový problém necitlivého zásahu ze strany vedení, konkrétně pana kvestora vůči jednomu univerzitnímu ústavu, kde fakulta svolala setkání akademické obce. Ta pozvánka přišla v 9 hodin dopoledne, bylo svoláno na 12. A byl jsem nesmírně potěšen tím, když původně to bylo svoláno do posluchárny s 90 místy, muselo se to přestěhovat do největší fakultní posluchárny, ta byla úplně plná, studenti tam seděli i na schodech. A byli schopni vedení univerzity říct i takové věci, podívejte se, to, co nám vykládáte, je hezké, ale máte smůlu, že my jsme tady vesměs poměrně inteligentní. A toto, že sebou studenti nenechají jen tak vláčet hovoří proti všem těm obavám, že tráví ten čas na té vysoké škole jenom proto, aby levně získali tituly nebo nějaké známky nebo něco takového. Já si myslím, že to tak není. Že je tam spousta těch, kteří jsou ochotni se vzít za věc. A to prohlášení studentů brněnských vysokých škol, to je také nesmírně pozitivní věc.

Petr HOLUB, moderátor

Míni profesor Zlatuška. Právě brněnští studenti se přidali k těm pražským a protesty šesti brněnských vysokých škol získaly značný ohlas. Pavla Troubila z akademického senátu Masarykovy univerzity jsme se tedy zeptali, jaké nebezpečí vidí v navrhovaných reformních zákonech.

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Já musím prvně říct, že obecně souhlasím s tím, že české vysoké školství potřebuje reformu. Současný stav má mnohé nedostatky a nejsme na tom příliš dobře v evropském srovnání. Takže nějaká reforma určitě je potřeba. Na druhou stranu v současnosti navrhovaná reforma podle mě takovou reformou není, protože obsahuje víc věcí, které můžou tomu českému vysokému školství uškodit spíš, než jim pomoci. Co považuju za nejhorší. Podle mě hlavní je to, že ohrožuje vlastně samosprávný charakter těch univerzit, zejména formou zřízení rady veřejných vysokých škol a přesouvání pravomocí ze senátu tady právě k této radě. Pravomocí, jako je schvalování statutu univerzity, jako je například schvalování rozpočtů. Stejně tak by touto radou měl procházet rektor. To by samo o sobě nebyl problém zase tak velký, kdybych neviděl hrozbu politického ovládnutí univerzit skrze právě tuhle radu, protože má-li jednu třetinu jmenovat ministr a jednu třetinu rektor, může strašně snadno dojít k tomu, že dvě třetiny budou politicky ovládnuté. A s tím rektorem se ta rada pochopitelně domluví, protože si vybere členy takové, aby ho příště zvolili a podle toho se bude chovat.

Petr HOLUB, moderátor

Tento model řízení univerzit se ovšem inspiruje podle svých autorů také rakouským příkladem. A ten nebývá kritizován za to, že omezuje akademickou svobodu. Tam ten model volby univerzitních rad je takový, že tři členy, řekněme, jmenuje vláda na doporučení ministerstva školství, tři členy zvolí akademický senát a toho sedmého člena zvolí těch šest, již jmenovaných radní. To je přece velice podobné, proč by to nemělo fungovat u nás?

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

K tomu bych měl asi dva důvody. Tím prvním je, že v Rakousku je mnohem pokročilejší a rozvinutější určitá politická kultura a myslím si, že je tam mnohem dále nějaká etika v politice. Já osobně nemám příliš velkou důvěru v politickou scénu. Myslím si, že tak je to u většiny veřejnosti. A tohle vidím jako velký rozdíl proti tomu zmiňovanému Rakousku. Musím k tomu ještě dodat to, že v Rakousku zavedení tady tohoto modelu začátkem tohoto století došlo vlastně k uvolnění nebo k decentralizaci toho vysokoškolského systému. Předtím tam byl silně centralizovaný, řízený vládou, dá se říci, a tímto došlo k jeho uvolnění a tedy ke zvýšení autonomie těch univerzit. Zatímco u nás se tady inspiruje rakouským modelem, ale jdeme přesně opačným směrem.

Petr HOLUB, moderátor

A když se člověk ještě podívá na ten rakouský model, tak tam je pravidlo, že se v univerzitních radách nesmějí účastnit politici či státní úředníci. A to dokonce ani po, nebo pardon, nejdříve to mohou dělat až čtyři roky po skončení svého úřadu. Na tento model se odvolávají autoři novely vysokoškolského zákona i u nás. Není to dostatečný argument proti tomu, že by těmi lidmi, nominovanými vládou či ministrem školství, mohla být vysoká škola politicky ovlivňována?

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Já vidím poměrně nejasnou definici, co je to přesně ta politická činnost. U těch lidí není úplně jasné, jestli tu politickou činnost vykonávají nebo ne. Když tam ministr nejmenuje svoje kamarády ze stranického sekretariátu, tak to mohou být lidé, kteří nezastávají žádnou oficiální politickou nebo podobnou funkci, ale přesto mohou být silně ovlivněni lidmi, kteří tyto politické funkce zastávají.

Petr HOLUB, moderátor

Tím tedy myslíte, že by se mohly do těch rad dostávat prostě nějaké zájmové skupiny, které mají blízko k politikům?

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Přesně to si myslím. Oni autoři toho zákona se netají tím, že mají poměrně velkou důvěru v politickou samosprávu jak národní, tak, řekněme, menších regionálních celků, tedy krajů například. Ale já zkrátka tuto důvěru nesdílím.

Petr HOLUB, moderátor

A to je tedy to hlavní, co vám vadí na vysokoškolském zákoně, pokud jde o řízení a novou organizaci univerzit.

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Myslím si, že to je ta hlavní věc. Pak jsou tam samozřejmě věci, týkající se akademického senátu. Pro mě jako studenta je velmi citlivé téma snížení zastoupení studentů v této akademických senátech. Ne vždy snížení, ale ze současného stavu, kdy jich tam může být jedna třetina až jedna polovina, je to striktní stanovení jedné třetiny. Což u spousty škol znamená reálně snížení. Já si myslím, že ti studenti v akademických senátech jsou poměrně užiteční. Studenti mají tendence opravdu říct to, co si myslí, jednájí přímočařeji, čestněji, nebojí se vytáhnout kostlivce ze skříně, nebojí se vytáhnout plagiátorskou kauzu na děkana či podobné věci. Stejně tak nejsou zatíženi nějakými tlaky ze strany univerzity jakožto jejich zaměstnavatele.

Petr HOLUB, moderátor

Hlavním sporným motivem všech vysokoškolských reforem posledních let je zavedení školného. To i ten návrh předložený panem ministrem Dobešem obsahuje. Ovšem tam školné má být kompenzováno sociální podporou studentů a zvýhodněními půjčkami právě na to školné. Brněnští studenti tedy protestují i proti školnému?

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Brněnští studenti neprotestují výslovně proti školnému. My protestujeme proti současné podobě věcného záměru zákona o finanční pomoci studentům. I mezi studenty jsou názory na školné velmi rozštěpené. Jsou studenti levicově, pravicově zaměřeni. Někteří školné vítají, někteří ho odmítají. Právě proto my neformulujeme zcela přesně, co chceme, my jenom říkáme, a myslím si, že je to o to silnější, že se shodneme v poměrně širokém politickém spektru, že ten současný návrh je špatně. Já si dovolím zase se odvolat na to Rakousko, které je oblíbeným modelem navrhovatelů této reformy. Tam to školné bylo zavedeno někdy v tom roce 2001. Ale ve výši, tuším, 360 euro, to je asi devítit tisíc korun. Přičemž průměrná rakouská mzda v přepočtu činí asi 55 tisíc korun. Zatímco u nás má to školné být stanoveno nebo omezeno z vrchu na deset tisíc korun. Při průměrné mzdě, která je zhruba 25 tisíc korun. Takže ten poměr mezi školným a průměrnou mzdou je úplně jiný. Další věc je ta, že v Rakousku nejprve, tuším, roku 2008 zrušili školné, protože zjistili, že ten model není tak funkční, jak předpokládali. Zrušili ho nejprve pro všechny studenty z Evropské unie a nyní ho ruší kompletně, tedy i pro studenty mimo země Evropské unie.

Petr HOLUB, moderátor

Já bych se zastal našich reformátorů, tak oni se při tom zavádění školného také odvolávají na Velkou Británii. A tam právě říkají, možná to školné bude vyšší, ovšem obtížná ekonomická situace pro veřejné rozpočty. A my studentům pomůžeme zvýhodněnými půjčkami, takže každý si to bude moci dovolit, byť třeba to školné bude deset tisíc za semestr.

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Já nevím, jestli ta Velká Británie je zase úplně dobrý příklad pro navrhovatele, protože tam během poměrně krátké doby došlo k výraznému zvýšení školného a to na několiknásobek původní hodnoty. Oni sice navrhují to, že by banky poskytovaly studentům půjčky a stát by dotoval tyto půjčky bankám tak, aby mohly být poměrně nízké úroky.

Petr HOLUB, moderátor

Víceméně by to fungovalo jako hypotéky, jestli tomu rozumím.

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Například, dá se to tak nazvat. Hypotéka, to je pěkné slovo, hypotéka je většinou věc, která zatíží rodinu na několik desítek let poměrně vysokými splátkami a minimálně několik prvních let to většinou vypadá tak, že člověk splácí pouze úroky. Zkrátka ten model, který je teď navržený, poměrně viditelně směřuje k tomu, že bude státní rozpočet dotovat bankám úroky. Prostě budou vyváděny peníze ze státního rozpočtu do bank. A i přesto nedojde k tomu, že by to nějak pomohlo kvalitě vysokých škol, protože to, co se vybere na školném, tak o to bude s největší pravděpodobností, ne-li okamžitě, tak v nejbližších letech snížen příspěvek od státu těm školám. Takže ty školy nezískají žádné peníze navíc. A jenom vyrobí studenty, kteří po získání diplomu, v době, kdy by měli začít shánět bydlení, brát si tu opravdovou hypotéku, zakládat rodinu, tak budou zatíženi po standardní době magisterského studia stotisícovým dluhem.

Petr HOLUB, moderátor

Ten model školného podle vás jednak může být nějakým sociálním prahem, který ne každý překročí. A jednak je neefektivní?

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Ano, sice budou půjčky, ale přesto v těch sociálně slabších rodinách bude strach o to, jestli je dokáží po absolvování studia nějakým způsobem splácet. A může to být důvodem, pro který se rozhodnou talentovaní studenti na tu školu nejít. A to pořád hovoříme o těch deseti tisících, které na jednu stranu se dají poměrně snadno vydělat a na druhou stranu nevíme, jak dlouho by těch deset tisíc opravdu zůstalo.

Petr HOLUB, moderátor

V Brně tedy stejně jako v Praze probíhají nějaké protesty, probíhají výzvy, které jsou obráceny směrem k politické reprezentaci, aby byly ty návrhy zákony staženy zpátky a znovu prodiskutovány. Myslíte si, že je ještě reálná možnost, že se bude jednat nad těmi novými zákony s ministerstvem školství, případně dalšími představiteli vlády, nebude se ta situace spíše dále vyhrocovat, aniž bude řešení v dohledu?

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Já v to doufám, že ta možnost bude, že akce, které se pořádají teď a které jsou plánovány nejpozději na přelom února a března, že budou mít dostatečný efekt na to, aby vláda opravdu stáhla, odmítla ty věcné záměry, vrátila na ministerstvo k přepracování. A pak snad se rozjede nějaká debata. Já nemůžu předjímat, co se stane, když k tomuto nedojde. Pokud by vláda schválila ty věcné záměry tak, jak jsou, tak se z nich stanou závazné dokumenty, kterých se potom musí držet paragrafované znění. A zatím jsou protesty umírněné, ale myslím si, že jsou skupiny ochotné situaci poměrně výrazně vyhrotil.

Petr HOLUB, moderátor

Ono to je asi šest let, co proběhly velké protesty proti školnému v nedaleké spolkové zemi Hesensko. Tehdy studenti blokovali dálnice, železnice, obsadili jednu z tamních univerzit. To si myslíte, že takové vyhlídky jsou i před Českou republikou nebo je to nutné brát jako takovou nadsázku?

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Já si myslím, že v České republice nemáme takovou tradici protestů. A většinou nedochází k tak intenzivním vzpourám, ale těžko předvídat. Na jedné straně se těm protestům věnují oficiální reprezentace, jakožto akademické senáty, které postupují relativně umírněně a jsou si vědomy toho, že zastupují široké spektrum studentů a jejich politických názorů. Tudiž nevystupují a nechovají se a neplánují dělat nic radikálního. Na druhou stranu jsou skupiny, které vznikají nezávisle, nemají sice takovou politickou legitimitu, ale dovedou na sebe poměrně snadno strhnout popularitu. A tyto skupiny už můžou být mnohem radikálnější. A popravdě řečeno, pokud by takové reformy měly projít, já bych asi žádné dálnice neblokoval nebo železnice, ale nedivil bych se, kdyby to někdo dělal.

Petr HOLUB, moderátor

To tedy znamená, že o tu debatu, zatím tedy debatu nad novými zákony, které se týkají vysokých škol, tak zajímají většinu studentů? Není to otázka jenom úzké skupiny, například v tom akademickém senátu.

Pavel TROUBIL, akademický senát Masarykovy univerzity

Já si nemyslím, že by to byla otázka tak úzké skupiny jako akademického senátu. Nemůžu samozřejmě říct, že to zajímá 80%, 90% studentů, nevím, nemám to nějak podloženo. Ale ve chvíli, kdy jsou studenti informováni o tom, co ty reformy znamenají a v tomto my se snažíme vykonat taky co nejvíce práce, abychom nejen protestovali, ale i informovali studenty, co by pro ně reformy mohly znamenat, tak většina z nich přijde k názoru, že s nimi nesouhlasí. Potom už záleží hold na míře jejich osobní angažovanosti, nakolik se vrhnou do nějakých protestů.

Petr HOLUB, moderátor

Uzavírá Pavel Troubil z akademického senátu Masarykovy univerzity. Studenti začínají s protesty proti univerzitní reformě a na řadě je tedy vlády. Může schválit a může odmítnout návrh reformních zákonů. Podporou reformy se riziku nejvážnějších studentských bouří od listopadu 1989. Proto bude další průběh reformy sledovat i magazín Zaostřeno na finance, na kterém spolupracují Český rozhlas 6 a Aktuálně.cz. Techniku dnes měla na starosti Iva Braunerová, od mikrofonu se loučí Petr Holub.